

Díte, Tibor

Jareš, Jakub; Pýcha, Čeněk; Sixta, Václav (eds.) Jak vystavujeme soudobé dějiny: muzeum v diskuzi

Museologica Brunensia. 2021, vol. 10, iss. 2, pp. 104-105

ISSN 1805-4722 (print); ISSN 2464-5362 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/MuB2021-2-9>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/144839>

License: [CC BY-SA 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

Access Date: 18. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

RECENZE LITERATURY/BOOK REVIEW

JAREŠ, JAKUB, ČENĚK PÝCHA A VÁCLAV SIXTA (EDS.). JAK VYSTAVUJEME SOUDOBÉ DĚJINY. MUZEUM V DISKUZI.

PRAHA: ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, NAKLADATELSTVÍ LIDOVÉ NOVINY 2020. 259 S.
ISBN 978-80-88292-67-8 (ÚSTR), ISBN 978-80-7422-768-4 (NLN).

TIBOR DÍTE

<https://doi.org/10.5817/MuB2021-2-9>

Pred rokom 1989 bola problematike dokumentácie súčasnosti, respektíve dokumentácii výstavby socializmu, venovaná značná pozornosť.

Po roku 1989 se pre dokumentáciu súčasnosti zásadne zmenili podmienky. Po zrušení vedúcej úlohy komunistickej strany sa múzeá museli vyrovnávať s komplikovanou situáciou v oblasti kultúry v nových spoločenskopolitických podmienkach. Naliehavosť riešenia tejto oblasti múzejnej dokumentácie umocňovala aj existencia oddelení najnovších dejín, spravujúcich „nechcené“ zbierky symbolizujúce vládu jednej strany.

Trvalo pomerne dlho, než si múzeá uvedomili a priznali, že „súčasnosť“ neznamená „socializmus“, že znamená, okrem iného, aj dokumentáciu revolučných zmien vo všetkých oblastiach života za ostatné roky.

Z dokumentácie súčasnosti sa stala (a dodnes je) aktuálna téma a začala sa venovať pozornosť jej aspektom z teoretického i praktického hľadiska. Nakoľko boli tieto snahy úspešné a prínosné nebudem hodnotiť, no účastníci týchto podujatí sa zhodli v jednom – dokumentácia súčasnosti v múzeách je nesúrodá a veľmi rozdielnej kvality.

Podujatia v Česku i na Slovensku sa niesli v duchu hľadania riešení problematiky obsahovej náplne a kritérií umožňujúcich systematicky sa venovať dokumentácii súčasnosti.

Napriek všetkej snahe v zbierkotvornej oblasti nedošlo k výraznému posunu ani zvýšeniu kvality a výpovednej hodnoty jestujúcich zbierok.

To bol prvý z dôvodov, prečo publikácia venovaná vystavovaniu súdobých dejín budí pozornosť. Druhým dôvodom je, že zostavovatelia sú historici, teda absolventi historickej vedy, ktorá vo všeobecnosti skúma minulosť vychádzajúc primárne z písomných prameňov.

Neperiodický zborník z dielne zamestnancov Ústavu pro studium totalitních režimů je rozdelený na tri časti. Ako vyplýva z názvu, publikácia je venovaná vzťahu českých, moravských a sliezskych múzeí k prezentácii súdobých dejín – podľa českého výkladu dejín 20. storočia.

Prvú časť tvoria tri štúdie. Úvodná je venovaná zastúpeniu súdobých dejín v 24 miestnych múzeách. Druhá štúdia sa pokúša analyzovať zmeny historických expozícií v českých múzeách ilustrované na troch príkladoch. Názvom

„Múzejný stroj“ je označená tretia štúdia zameraná na akceleráciu pamäti a spomienok návštevníka. Autor v nej definuje aj tri hnacie sily tohoto „stroja“ – I. hrdinovia a obeť, II. rodinné a nostalgické spomínanie v múzeu a III. globalizácia spomínanie v múzeu.

Nasleduje blok diskusií, v ktorých sa diskutujúci snažia vyriešiť problematiku zmeny národných múzeí a ako s týmito múzeami, dedičstvom 19. storočia, naložiť. Druhá diskusia je venovaná vystavovaniu kontroverzných dejín, ktoré by mali byť predstavované formou inšpiratívneho divadelného predstavovania. Tretia diskusia je zameraná na súvis múzeí a historického vzdelania, v ktorej diskutujúci konštatujú, že pre moderné múzeum je najdôležitejšia zbierka príbehov, pričom sa ale nesmie zabúdať, že každá expozícia by mala byť tak trochu didaktická, teda názorná, logicky usporiadaná a primeraná.

Záver zborníka tvoria preklady troch textov zahraničných autorov, ktorí sa venujú posunu vnímania roly predmetu pre vystavovanie súdobých dejín, spôsobom zobrazovania vinníkov a obetí v múzeách, ktoré boli pred rokom 1989 pod sovietskym vplyvom a nakoniec zameraniu na väzby medzi minulosťou a budúcnosťou múzeí.

Publikácia je doplnená menným registrom.

Treba konštatovať, že publikácia je doposiaľ najkomplexnejšou syntézou následkov politického vývoja a následne smerovania kultúrnych inštitúcií v Česku. Je obrazom následkov eufórie postkomunistickej európskej demokracie zo zániku bipolárneho sveta a integrácie Európy, ktorá vyústila do neoliberalnej epochy. Následkov odmietania všetkého, čo predrevolučná teória a prax v oblasti kultúry dosiahla a nekritického preberania často už prekonaných západných vzorov. Dôsledkom je akulturácia súvisiaca so vstupom euro-americkéj kultúry do tradičnej spoločnosti a postupne šírená, importovaná „univerzalistická“ kultúra spomínania stavajúca do centra pozornosti holokaust, ktorý je pre severoamerickú a západoeurópsku „etiku spomínania“ paradigmatický. V neposlednom rade je to aj nástup „novej muzeológie“, ktorá chápe súčasné múzeum a jeho činnosť ako symbol starej doby, ktorý treba

zmeniť. Je to logika posvätného pokroku, ktorou sa riadime vo všetkých aspektoch života. Múzejná tvorba sa stala trhovou komoditou cestovného ruchu v rámci monopolu kultúrneho, resp. kreatívneho priemyslu, ktorého jediným cieľom je predať čo najviac nivelizovaných „kultúrnych“ produktov, u ktorých je potlačené všetko, čo by sa publiku nemuselo páčiť.

Príznačným je vyjadrenie pracovníka českého múzea roku 2016, ktorý tvrdí, že ich múzeum je hlavne o príbehoch, tých predmetov v múzeu vlastne mnoho nemajú (s. 167) a ani nedisponujú výstavou, kde by sa nejaké predmety nachádzali (s. 168).

Múzeá preberajú putovné výstavy od občianskych združení (Antikomplex z.s.) a hlásia sa hrdo k aktuálnemu trendu v múzejnom vystavovaní, kedy architektúra expozície je často dôležitejšia než samotné exponáty (s. 124).

Kniha je síce o trendoch českého múzejníctva, ešte nemáme

„externých kurátorov“ ani „pamiatkových pedagógov“, ale pre niektoré slovenské múzeá je už zberateľstvo „príbehov“ nadradené budovaniu zbierkového fondu (Múzeum SNP, Múzeum vo Svätom Antone).

Všetko nasvedčuje tomu, že nás čaká možno najťažší zápas o zachovanie národnej kultúry od rokov meruôsmych. Zápas so systémom, ktorý sám seba označuje za neoddeliteľnú súčasť demokracie, ale v skutočnosti ju popiera. Východisko nevidím v prezentačných aktivitách venovaných prezentácii významných udalostí zo socialistického portfólia, ale aktivizácii dokumentácie zmien vo všetkých oblastiach života spoločnosti za ostatných 28 rokov.

TIBOR DÍTE

Katedra etnológie a muzeológie,
Filozofická fakulta,
Univerzita Komenského
v Bratislave,
Slovenská republika
t.dite@post.sk